

INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.5/.92(477+438)

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Зорина Атаманчук; Катерина Барчук; Дар'я Оришко

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна*

Резюме. Проаналізовано основні тенденції та особливості торговельно-економічного співробітництва України та Польщі, враховуючи фактор європейської інтеграції та геополітичної трансформації сучасності, обґрунтовано якість, динаміку її розвитку, а також існуючі на даному етапі проблемні питання та виклики. Проаналізовано динаміку обсягів експорту-імпорту України, у тому числі, у торгівлі з Польщею, товарну структуру експорту України до Польщі, деякі особливості торговельної політики країн Європейського Союзу стосовно нашої держави внаслідок повномасштабної війни Росії проти України. Ідентифіковано основні проблеми та виклики, з якими стикаються обидві країни в процесі торговельно-економічного співробітництва, а також оцінено їх вплив на економічні відносини. Виявлено потенційні можливості для розвитку та поглиблення взаємовигідних відносин між обома державами. Розширення торговельно-економічного співробітництва також може стати основою для спільних проєктів у галузі зеленої енергетики та агропромислового комплексу, що відповідає сучасним трендам сталого розвитку. Окрему увагу звернено на доцільність врегулювання існуючих суперечок між Україною та Польщею шляхом проведення переговорів та домовленостей. Наголошено на необхідності активізації співпраці заради успішного просування України шляхом європейської інтеграції. Отримано чітке уявлення про сучасний стан та перспективи торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею. Поглиблення інтеграції в рамках європейських програм і проєктів може прискорити процес адаптації української економіки до європейських стандартів і вимог. Доведено, що активізація українсько-польського торговельно-економічного співробітництва спроможна наповнити новим змістом стратегічне партнерство між двома державами. У майбутньому успішна реалізація цих напрямків співробітництва сприятиме не тільки економічному зростанню обох країн, але й посиленню їхніх політичних та культурних зв'язків, що стане основою для довготермінової стабільності та процвітання в регіоні.

Ключові слова: Україна, Польща, торговельно-економічне співробітництво, міжнародна торгівля, експорт, імпорт, європейська інтеграція.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.201

Отримано 26.05.2024

UDC 339.5/.92(477+438)

TRADE AND ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND POLAND

Zoryna Atamanchuk; Kateryna Barchuk; Daria Oryshko

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. The article analyzes the main trends and features of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland, taking into account the factors of European integration and the geopolitical transformation

of the present day. It substantiates the quality and dynamics of its development and the existing issues and challenges at this stage. The dynamics of Ukraine's export-import volumes, including trade with Poland, the commodity structure of Ukraine's exports to Poland, and some features of the European Union's trade policy towards our country as a result of Russia's full-scale war against Ukraine are analyzed. The article identifies the main problems and challenges faced by both countries in the process of trade and economic cooperation and assesses their impact on economic relations. Potential opportunities for the development and deepening of mutually beneficial relations between the two countries are identified. Expanding trade and economic cooperation can also form the basis for joint projects in the green energy and agricultural sectors, which is in line with current trends in sustainable development. Special attention is given to the importance of resolving existing disputes between Ukraine and Poland through negotiations and agreements. A clear picture of the current state and prospects of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland was obtained. Emphasis is placed on the need to intensify cooperation for the successful advancement of Ukraine along the path of European integration. Deeper integration within the framework of European programs and projects can accelerate the process of adapting the Ukrainian economy to European standards and requirements. It is proven that the intensification of Ukrainian-Polish trade and economic cooperation can enrich the strategic partnership between the two states with new content. In the future, the successful implementation of these areas of cooperation will not only contribute to the economic growth of both countries, but also strengthen their political and cultural ties, which will become the basis for long-term stability and prosperity in the region.

Key words: Ukraine, Poland, trade and economic cooperation, international trade, export, import, European integration.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.201

Received 26.05.2024

Постановка проблеми. За останні десятиліття Польща досягла значних успіхів в економічному розвитку. Попри те, що до 2022 року населення Польщі було меншим, ніж населення України, її валовий внутрішній продукт (ВВП) перевищив український у 4,8 разів. У 2023 році ВВП Польщі попередньо становив 842,2 млрд дол. США, а ВВП України – 173,4 млрд дол. США [1], що є результатом ефективної економічної політики уряду, вдало проведених реформ. Для нашої держави Польща залишається важливим торговельним партнером, посідаючи у рейтингу країн-партнерів сьоме місце за обсягами експорту.

Незважаючи на потенціал для розвитку торговельно-економічних зв'язків між Україною та Польщею, існують певні проблеми та виклики, які можуть гальмувати або обмежувати це співробітництво, такі, як торговельні бар'єри, митні тарифи та імпорتنі обмеження, а також недостатня інфраструктура для зручної та ефективної торгівлі між країнами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різних наукових дослідженнях фахівці неодноразово привертати увагу до проблемних питань торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею, зокрема, йдеться про наукові праці Борщевського В., Дашевської О., Каліти В., Мазаракі А., Мартинової Л., Мельник С., Октисюк А., Садули Л., Стоєцького С., Столярчук Я., Чорної Н., Янкова М., Яремко Л. та багатьох інших, що набуває особливої актуальності з огляду на реалізацію Україною стратегії європейської інтеграції. Але попри певні переваги, проблемні моменти торговельно-економічного співробітництва між обома державами потребують додаткових наукових обґрунтувань.

Метою дослідження є оцінювання поточного стану та перспектив торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею, виявлення потенційних можливостей для розвитку та поглиблення взаємовигідних відносин між обома країнами, що особливо важливо у світлі євроінтеграційних процесів, а також з'ясування можливих перешкод та викликів, що впливають на розвиток цього співробітництва.

Постановка завдання. Оцінити сучасний стан торговельно-економічних відносин між Україною та Польщею, включаючи динаміку зовнішньоторговельного обігу, структуру експорту та імпорту, основні галузі співпраці. Виявити основні тенденції в розвитку двостороннього співробітництва, визначити перспективи та можливі напрями поглиблення взаємовигідного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Україна та Польща мають давню історію взаємних відносин не лише в політичній та культурній сферах, але й в економічному житті. Обидві країни мають великий потенціал для розвитку торговельно-економічного співробітництва, яке зміцнює відносини між обома країнами та сприяє економічному зростанню. Польща є одним з найбільших торговельних партнерів України та великим інвестором. Основними статтями експорту з України до Польщі є зернові, металопродукція та хімікати, а польський імпорт включає машини, обладнання, хімікати, текстиль тощо. З логістичної точки зору, значною перевагою Польщі є її розташування в центрі Європи на перетині основних шляхів сполучення [2].

Польська економіка розвивається швидкими темпами, короткотермінові економічні перспективи є оптимістичними, система фіскальної політики є сильною, заходи, вжиті для збільшення податкових надходжень, є ефективними, а ситуація на ринку праці – найкращою в новітній історії країни. Польща має великий внутрішній ринок із понад 38 мільйонами споживачів, який розглядається як цільовий.

У 2014 році Україна вивезла до Польщі товарів на суму 2,6 млрд дол. США, що становило близько 5% від загального обсягу торгівлі у цей рік (рис. 1).

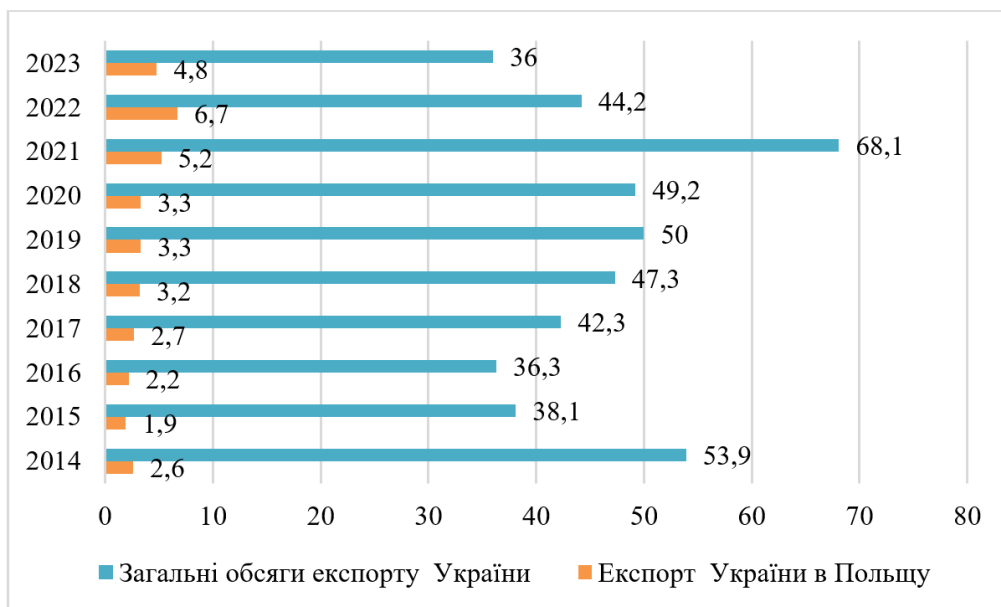

Рисунок 1. Експорт товарів та послуг України: загальний та в Польщу, 2014–2023 рр. млрд дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [3].

У 2015 році вартість експорту до Польщі впала на 25%, до 1,9 млрд дол. США. Проте загальна вартість українського експорту до всіх країн світу зменшилася більш ніж на 29% (до 38,1 млрд дол. США) протягом цього періоду. У 2016 році вона зросла до 2,2 млрд дол. США (+11,3%), у 2017 році – до 2,7 млрд дол. США (+23,8%), у 2018-му – до 3,2 млрд дол. (+19,6%), у 2019-му – до 3,3 млрд доларів (+1,2%). Частка експорту до Польщі в цей період перевищила 6% від загального обсягу [4].

У 2020 році український товарний експорт зменшився під впливом ряду факторів, але в 2021 році загальний експорт України різко збільшився, а продажі товарів до Польщі зросли в 1,5 раза – до 5,2 млрд доларів США. У 2022 році експорт з України скоротився на третину. Проте експорт до Польщі зріс на 28,8% – до 6,7 млрд доларів США.

З 2014 року Україна майже подвоїла імпорт товарів з Польщі – з 3 млрд дол. США до 5,5 млрд дол. США (рис. 2).

У 2014–2015 роках обсяги імпорту знижувалися, але потім почали зростати: у 2016 році Україна імпортувала польських товарів на суму 2,7 млрд дол. США (+15,9%), 2017 році – 3,4 млрд дол. США (+28,2%); у 2018 році – 3,6 млрд дол. (+5,4%), 2019–2020 роках – 4,1 млрд дол.; у 2021-му – 4,9 млрд дол. США (+19,8%) [5].

У 2022 році імпорт з Польщі становив 5,5 млрд дол. США, збільшившись на 12,2%, незважаючи на загальне падіння імпорту [6].

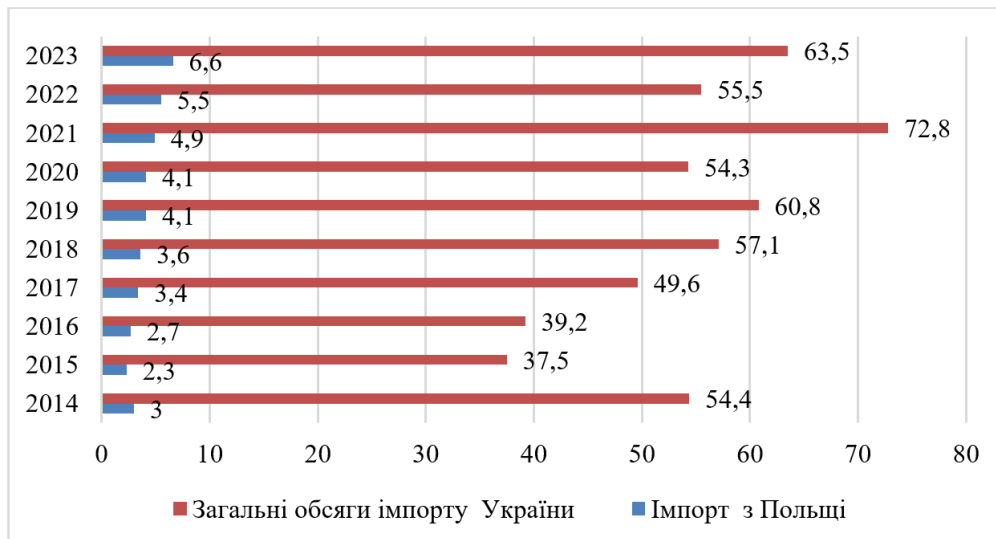

Рисунок 2. Імпорт товарів та послуг України: загальний та з Польщі, 2014–2023 рр., млрд дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [3].

За даними рис. 3 більшість польських товарів в Україні – це корм для котів і собак. Далі йдуть молочні продукти, переважно сир, печиво, соуси, заморожені овочі та консерви. Шоколад, вода, свинина та кава також входять до першого десятка польських товарів.

Рисунок 3. Товарна структура експорту України в Польщу, 2023 р., млн дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [7].

Україна експортує до Польщі переважно олію, корми для домашніх тварин, торти, крупи та насіння. У менших кількостях – молочні продукти, консерви, цукерки, соки, дріжджі та морозиво [6].

Товарна структура імпорту Польщі в Україну станом на 2023 рік представлена на рис. 4.

Рисунок 4. Товарна структура імпорту Польщі в Україну, 2023 р., млн дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [7].

Баланс зовнішньої торгівлі завжди був на користь Польщі, але статистика 2023 року вражає. Сальдо на користь Польщі (відповідно негативне для України) становить 7,2 млрд дол. США. Це оцінка на основі даних за 11 місяців, за якими польський експорт в Україну становив 10,2 млрд дол, а український у Польщу – 4,3 млрд дол. США [1].

Оскільки переважна більшість польського експорту – це, як правило, продукти харчування, які швидко псуються, що перевозяться наземним транспортом. Поляки, як і українці, залежать від наземного транспортного сполучення з Україною.

У зв'язку з повномасштабною війною Росії проти України, для підтримання українських експортерів в ЄС було прийнято так званий Регламент 2022/870 від 30 травня 2022 року щодо відкриття європейського ринку для товарів, які походять з України.

Починаючи з 4 червня 2022 року, тарифні обмеження, передбачені Угодою про Асоціацію між ЄС та Україною, було тимчасово припинено, зокрема: ввізне мито на промислову продукцію, застосування системи вхідних цін на фрукти та овочі, всі тарифні квоти на аграрну продукцію, антидемпінгові мита, глобальні захисні заходи, які стосуються українських товарів. Водночас, Європейська Комісія залишила за собою право в подальшому запровадити мита у разі заподіяння шкоди європейським виробникам цієї продукції. Передбачалося, що нові правила діятимуть один рік, проте 25 травня 2023 року Рада ЄС ухвалила постанову, якою було продовжено призупинення всіх мит, квот і заходів торгового захисту на український експорт до країн ЄС ще на один рік – до червня 2024 року [8].

З березня 2022 року по березень 2023 року експорт збіжжя з України в Польщу різко зріс. Якщо до війни експорт становив 10–12 тис. тонн на місяць, то в цей період – 389 тис. тонн, тобто в 30 разів більше (рис. 5).

Зростаюча динаміка поставок з березня 2022 року до березня 2023 року (рис. 5) поступово осідала на ринку і створювала тиск на ціни фермерів. Польські фермери до такого не були готові. Додалися й інші подразники, насамперед – політика «зеленого переходу» ЄС, що сприяла збільшенню кількості заборон на використання хімічних речовин і витрат на вирощування врожаю. Однак фермери спрямували свій гнів у бік України, хоча вже у квітні–травні 2023 року ситуація стабілізувалася на рівні довоєнних поставок [1]. Окрім того, мільйони тонн українського зерна перевозилися транзитом через територію Польщі й не виключено, що через існуючі домовленості українських та польських трейдерів вони могли осідати на польському ринку.

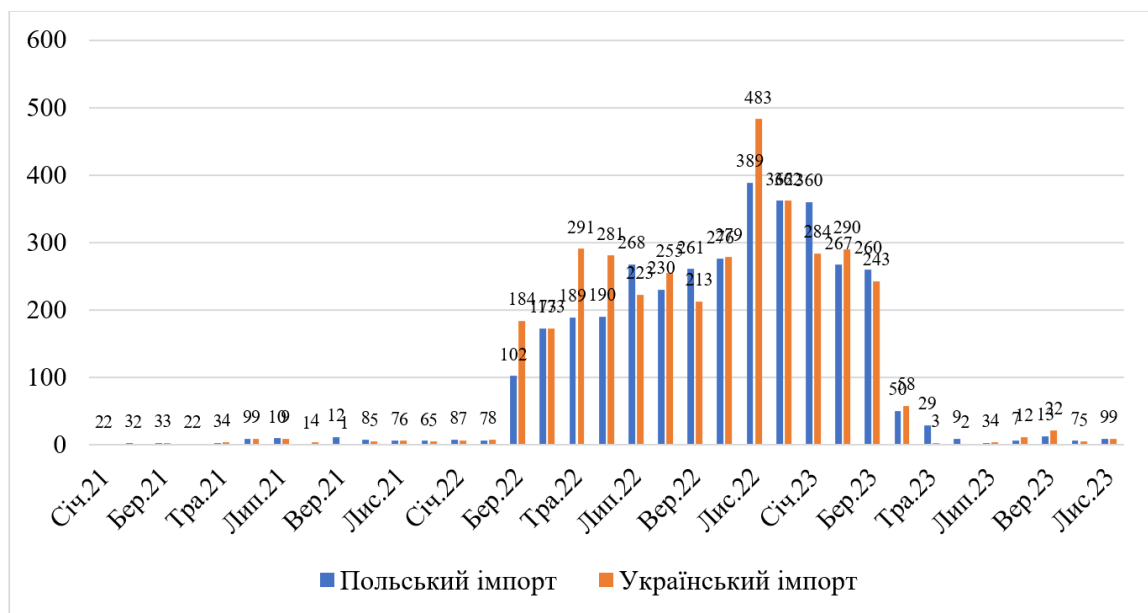

Рисунок 5. Поставки зерна в Польщу з України, 2021–2023 роки, тис. тонн

Джерело: розроблено автором за даними [9].

Урядом Польщі було прийняте рішення про заборону імпорту української сільськогосподарської продукції щонайменше до 30 червня 2023 року. До переліку заборонених продуктів увійшли зернові, молоко, яйця, м'ясо, мед та інші продовольчі товари. Загалом список заборонених до ввезення українських продовольчих товарів містить 18 пунктів, а саме: зернові, цукор, сухий корм, насіння, хміль, льон та конопля, фрукти та овочі, перероблена плодоовочева продукція, вина, яловичина й телятина, молоко та молочні продукти, свинина, баранина та козлятина, яйця, м'ясо птиці, етиловий спирт сільськогосподарського походження, продукти бджільництва [10].

Коментуючи рішення польського уряду, голова партії «Право і справедливість» Ярослав Качинський заявив, що Польща готова вирішити питання з українським імпортом на рівні міждержавної угоди, яка б мала врегулювати експортно-імпортні відносини між Україною та Польщею таким чином, щоб були дотримані економічні інтереси обох держав [4].

З перших днів російсько-української війни Польща стала найближчим політичним, військовим союзником України, а також ключовим гуманітарним та

економічним партнером. За даними Євростату, понад 1 млн українських біженців знайшли в Польщі житло, соціальну й моральну підтримку. Слід акцентувати увагу і на українцях, які працюють у Польщі, створюють первинний дохід цієї країни і сплачують там податки. Їх лише офіційно налічується близько 750 тис. осіб [1].

Таким чином, повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України зумовило безпосередній вплив на зовнішньоторговельне співробітництво України, в результаті якого змінилась як географічна, так і товарна структура зовнішньої торгівлі порівняно з довоєнним періодом. На тлі цих тенденцій особливо виділяється торговельно-економічне співробітництво України з Польщею, яке потребує узгодження національних інтересів держав.

Висновки. У структурі зовнішньої торгівлі України спостерігається очевидна тенденція до зміни країн-лідерів, з якими здійснюються торговельно-економічні відносини. Важливо усвідомлювати, що російське вторгнення на територію України мало безпосередній вплив на зміну країн – торговельних партнерів України.

Зв'язки між Україною та Польщею у сфері торговельно-економічного співробітництва є взаємовигідними й особливо важливими для обох держав. Україна та Польща виявляють взаємний інтерес у різних галузях економіки. Наприклад, у сільському господарстві обидві країни мають великий потенціал для співпраці в області агропромислового комплексу, обміну сільськогосподарською технікою та новими технологіями. У сфері машинобудування й транспорту також існують широкі можливості для спільних проектів, особливо в контексті розвитку інфраструктури й транспортних зв'язків між країнами.

Останні десятиліття відзначилися значним зростанням обсягів торгівлі та інвестиційних потоків між країнами, проте певні непорозуміння, викликані стрімким зростанням присутності українського зерна на ринку Польщі, внесли деякі корективи у процес співробітництва, що доцільно урядам обох країн конвертувати в переговори й домовленості.

З метою забезпечення на перспективу інтенсивного розвитку українсько-польського торговельно-економічного співробітництва необхідно забезпечити політичну та економічну стабільність в обох країнах, сприятливі умови для бізнесу, включаючи прозорість у законодавстві, розвиток інфраструктури та зменшення бюрократичних перешкод.

Продовження розвитку торговельно-економічних зв'язків між Україною та Польщею потребує активних заходів з обох сторін, а саме: стимулювання інновацій та впровадження новітніх технологій, підтримку малих та середніх підприємств, а також сприяння обміну досвідом і знаннями між бізнес-спільнотами обох країн.

Conclusions. There is an evident trend towards a change in the leading countries with which Ukraine conducts trade and economic relations in the structure of Ukraine's foreign trade. It is important to recognize that the Russian invasion of Ukraine has directly influenced the change in Ukraine's trade partners.

The connections between Ukraine and Poland in the field of trade and economic cooperation are mutually beneficial and particularly important for both countries. Ukraine and Poland show mutual interest in various sectors of the economy. For instance, in agriculture, both countries have great potential for cooperation in the agro-industrial complex, exchange of agricultural machinery, and new technologies. There are also extensive opportunities for joint projects in the field of engineering and transportation, especially in the context of developing infrastructure and transportation links between the countries.

Recent decades have seen significant growth in trade volumes and investment flows between the countries. However, certain misunderstandings caused by the rapid increase in the presence of Ukrainian grain in the Polish market have introduced some adjustments to the cooperation process, which should be addressed by the governments of both countries through negotiations and agreements.

To ensure the long-term intensive development of Ukrainian-Polish trade and economic cooperation, it is necessary to ensure political and economic stability in both countries, create favorable conditions for business, including transparency in legislation, infrastructure development, and reduction of bureaucratic barriers.

The continued development of trade and economic relations between Ukraine and Poland requires active measures from both sides, namely: stimulating innovation and the implementation of new technologies, supporting small and medium-sized enterprises, and promoting the exchange of experience and knowledge between the business communities of both countries.

Список використаних джерел

1. Статистика з польського кордону. Чому Польщі не вигідне згортання економічних відносин з Україною? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/5/710739/> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Чорна Н. Українсько-польське економічне співробітництво. *Зовнішньоекономічна діяльність*. 2016. № 2. С. 31–41.
3. Як змінювалися обсяги торгівлі України та Польщі. URL: [slovoidilo.ua](https://www.slovoidilo.ua/2023/04/14/infografika/ekonomika/yak-zminyuvalysya-obsyahy-torhivli-ukrayiny-ta-polshhi). URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/14/infografika/ekonomika/yak-zminyuvalysya-obsyahy-torhivli-ukrayiny-ta-polshhi> (дата звернення: 28.02.2024).
4. Підсумки зовнішньої торгівлі товарами України в 1 кварталі 2023 р. Національний інститут стратегічних досліджень: Центр зовнішньополітичних досліджень. 10 с.
5. Мартинова Л. Б., Чорна Н. М. Торговельно-економічне співробітництво України та Польщі в умовах поглиблення інтеграційних процесів у Європі. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. № 21. С. 17–21.
6. Стоєцький С. Торговельно-економічне співробітництво України з Польщею після приєднання Польщі до ЄС. *Україна і світ*. 2007. № 4. С. 93–100.
7. У цю гру можна грати удвох. Як Польща заробляє на експорті агропродукції в Україну. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/02/21/710207/> (дата звернення: 28.02.2024).
8. ЄС продовжив на рік режим безмитної торгівлі з Україною – які наслідки. *Liga Zakon*. URL: https://buh.ligazakon.net/news/219893_s-prodovzhiv-na-rk-rezhim-bezmitno-torgivl-z-ukranoyu--yak-nasltdki (дата звернення: 19.05.2024).
9. Eurostat – European statistics. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/eurostat-european-statistics_en (дата звернення: 16.05.2024).
10. Польща і Угорщина заборонили імпорт українського зерна – BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65291408> (дата звернення: 15.05.2024).

References

1. Statystyka z polskoho kordonu. Chomu Polshchi ne vyhidne zghortannia ekonomichnykh vidnosyn z Ukrainoiu? [Border Statistics from Poland. Why Poland Cannot Afford to Curtail Economic Relations with Ukraine]. *Ekonomiczna pravda*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/5/710739/> (<https://www.epravda.com.ua/columns/2024/03/5/710739/>) (accessed 15 May 2024).
2. Chorna N. (2016) Ukrainsko-polske ekonomichne spivrobitnytstvo [Ukrainian-Polish Economic Cooperation], *Zovnishnoekonomichna diialnist*, no. 2, pp. 31–41.
3. Iak zminiuvalsia obsyahy torhivli Ukrainy ta Polshchi. [How the Trade Volumes Between Ukraine and Poland Have Changed]. *Slovoidilo.ua*. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/14/infografika/ekonomika/yak-zminyuvalysya-obsyahy-torhivli-ukrayiny-ta-polshhi> (accessed 28 February 2024).
4. Pidsumky zovnishnoi torhivli tovaramy Ukrainy v i kvartali 2023 r. [Summary of Ukraine's Foreign Trade in Goods in the First Quarter of 2023] *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen: Tsentr zovnishnopolitychnykh doslidzhen*. 10 p.
5. Martynova L. B., Chorna N. M. (2018) Torhovelnno-ekonomichne spivrobitnytstvo Ukrainy ta Polshchi v umovakh pohlyblennia intebratsiinykh protsesiv u Yevropi [Trade and Economic Cooperation Between

- Ukraine and Poland in the Context of Deepening Integration Processes in Europe]. *Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny*, no. 21, pp. 17–21.
6. Stoietskyi S. (2007) *Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo Ukrainy z Polshcheiu pislia pryiednannia Polshchi do YeS* [Trade and Economic Cooperation Between Ukraine and Poland After Poland's Accession to the EU]. *Ukraina i svit*, no. 4, pp. 93–100.
 7. U tsiu hru mozna hraty udvokh. Yak Polshcha zarobliaie na eksporti ahroproduksii v Ukrainu [This Game Can Be Played by Two. How Poland Profits from Exporting Agricultural Products to Ukraine]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/02/21/710207/> (accessed 28 February 2024).
 8. IeS prodovzhiv na rik rezhym bezmytnoi torhivli z Ukrainoiu – yaki naslidky [The EU Extends Duty-Free Trade with Ukraine for Another Year – What Are the Consequences]. *Liga Zakon*. Available at: https://buh.ligazakon.net/news/219893_s-prodovzhiv-na-rk-rezhim-bezmitno-torgvl-z-ukranoyu--yak-nasldki (accessed 19 May 2024).
 9. Eurostat – European Statistics. European Commission. Available at: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/eurostat-european-statistics_en (accessed 16 May 2024).
 10. Polshcha i Uhorschyna zaboronyly import ukrainskoho zerna – BBC News Ukraina [Poland and Hungary Banned the Import of Ukrainian Grain – BBC News Ukraine]. BBC News Ukraine. Available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65291408> (accessed 15 May 2024).